

FYSISK AKTIVITET FOR BØRN OG UNGE MED FYSISKE FUNKTIONSNEDSÆTTELSE

– et casestudie med perspektiver på
udvalgte kommuners implementering
i den kommunale praksis

Charlotte Boslev Præst
Fysioterapeut, videnskabelig assistent
ved forskningsenheden Active Living
ved Syddansk Universitet, cand.scient
i Idræt og sundhed,
cpraest@health.sdu.dk

Det er kendt viden at børn og unge med funktionsnedsættelser er mindre fysisk aktive end deres jævnaldrende. Men der findes ikke særlig meget viden omkring, hvordan der arbejdes med fysisk aktivitet for denne målgruppe ude i kommunerne. Ud fra dette lavede Charlotte Boslev Præst en undersøgelse, der mundede ud i en videnskabelig artikel, som interviewet herunder tager udgangspunkt i.

Interview med Charlotte Boslev Præst

Ved Michaela Andersen, medlem af redaktionen

Hvem er du?

'Jeg hedder Charlotte og er ansat på Institut for Idræt og Biomekanik på Syddansk Universitet i det forskningscenter, der hedder: FIIBL (Forsknings- og Implementeringscenter for Idræt, Bevægelse og Læring). FIIBL er et samarbejde mellem Syddansk Universitet, UCL og UC Syd (professionshøjskoler), som udvikler og formidler praksisnær viden om børn og unges idræt og bevægelse i relation til sundhed, trivsel og læring. Et af vores fokusområder er børn og unge med særlige behov og deres muligheder for idræt og bevægelse. Derudover er jeg uddannet fysioterapeut i 2015, og har en kandidat i idræt og sundhed, som jeg afsluttede i 2021.'

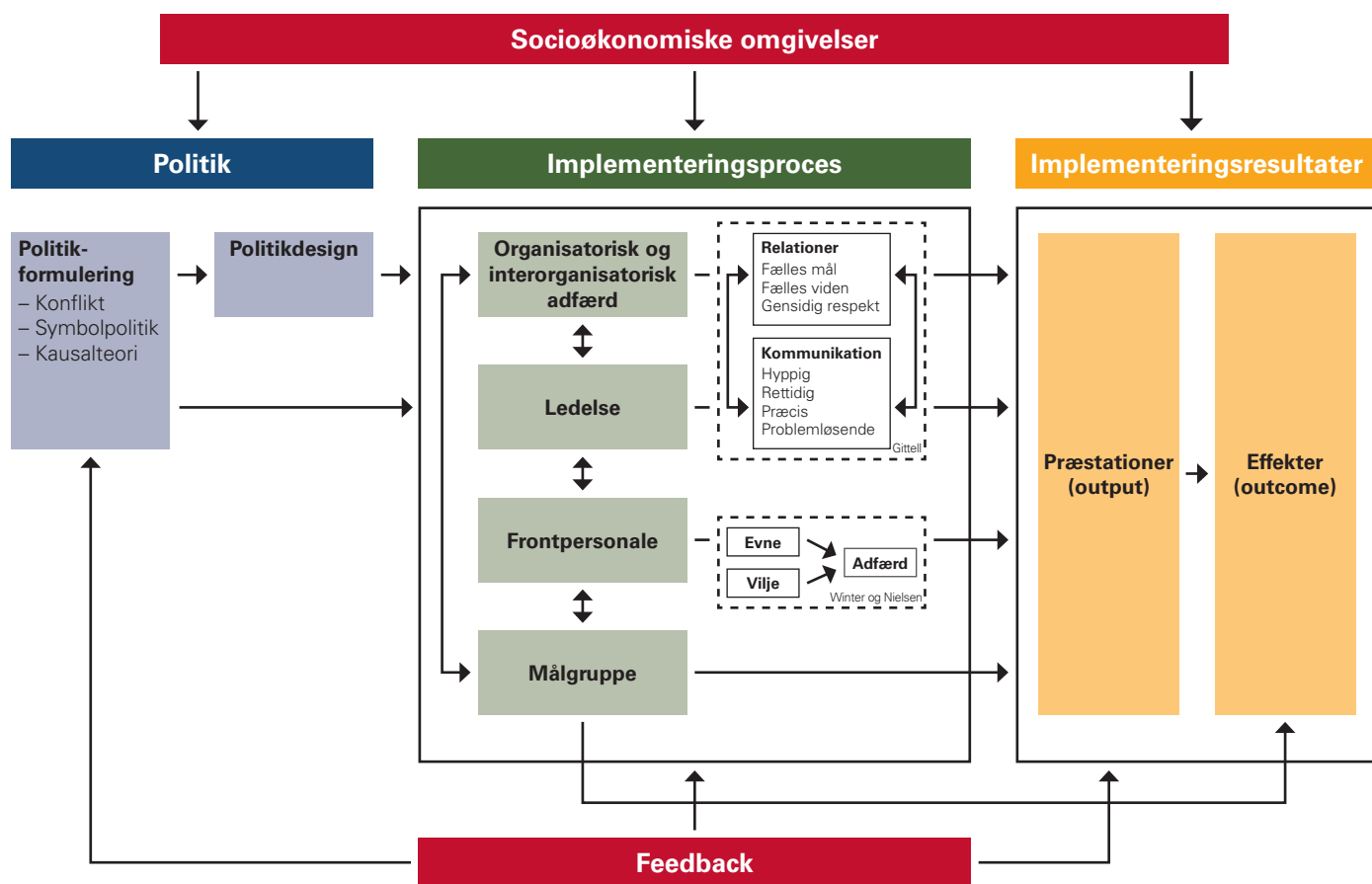
Hvad var vigtigt at undersøge med dette studie og hvorfor?

'Baggrunden for studiet var, at man fra tidligere studier ved, at børn og unge med funktionsnedsættelser er mindre fysisk aktive end deres jævnaldrende. Dertil vides det, at for at øge deres fysiske aktivitetsniveau kræver det en holistisk indsats,

der går på tværs af flere domæner, herunder individet selv, omgivelser og samfund. Men det man ikke ved særlig meget om, er hvordan der arbejdes med fysisk aktivitet for denne målgruppe ude i kommunerne. Derfor fandt vi det relevant at undersøge, hvordan kommuner arbejder med at implementere muligheder for deltagelse i fysisk aktivitet og bevægelse for målgruppen. Dertil ser vi det som et væsentlig led i at opnå viden og forståelse om, hvordan det foregår ude i praksis – især hvis vi skal kunne lave anbefalinger for ændringer på området. Og så kunne man sige, at det er en måde at få lov til at lave noget larm på, ift. at der mangler fokus på området.'

Hvordan fandt du frem til svarene?

'Studiet er et multipelt casestudie, som i første omgang indebar to kommuner, som er de to kommuner min videnskabelige artikel er udarbejdet ud fra. Efterfølgende er en tredje kommune ligeledes inkluderet. I casestudiet har vi foretaget dokumentanalyse af kommunale politikker, strategier og handleplaner, altså det politiske fokus, der ligger i kommu-

Figur 1. Inspireret af Winter og Nielsens integrerede implementeringsmodel i samspil med Jody Gittells teori om relationel koordinering.

nerne. Dertil har vi i alt foretaget 28 interviews, da den tredje kommune blev inkluderet. Interviewene blev foretaget med forskellige kommunale aktører på tværs af den kommunale organisation, så på tværs af forskellige forvaltninger, forskellige afdelinger under forvaltningerne, som alle spiller en rolle ift. at børn og unge med funktionsnedsættelser kan være fysisk aktive. Derudover interviews på tværs af forskellige ansættelsespositioner herunder ledelse, frontpersonale, dem der har den direkte kontakt med børnene/forældrene, koordinatore og konsulenter, der sidder i kommunerne. Man kan overordnet sige, at i det her studie har det udelukkende været kommunalt ansatte, dog med undtagelse af en kommune, hvor den lokale parasportforening, der havde tæt samarbejde med kommunen, er blevet interviewet.

Studiet er bygget op ud fra Søren Winters Integrerede implementeringsmetode (figur 1). Modellen er oplagt til at undersøge implementering indenfor offentlige systemer, som fx kommunen. Dens centrale element forholder sig til selve implementeringsprocessen og de aktører og forhold, der er essentielle for implementeringsresultaterne. Den er derfor oplagt til at dykke ned i den kommunale praksis omkring implementering af muligheder for fysisk aktivitet hos børn og unge med fysiske funktionsnedsættelser.

Hvad blev resultatet af studiet?

'Vi fandt frem til mange ting. Først og fremmest, at der bliver arbejdet med det på meget forskellig vis i de forskellige kommuner, hvilket ikke var overraskende, da kommunerne er struktureret på mange forskellige måder. Men samtidig var det også ret tydeligt, at der ikke var særlig meget fokus på fysisk aktivitet til denne målgruppe på tværs i kommunerne. Der var ikke rigtig nogen i kommunen, der så det som deres primære opgave at arbejde med fysisk aktivitet for denne målgruppe. Så det var rimelig gennemgående. Dog med undtagelse af den ene kommune, som havde særlig fokus på parasporten, hvor man godt kunne se, at størstedelen af informanterne var bevidste om, at det var et politisk fokus i kommunen. Men jeg mødte alligevel mange, der sagde, at det ikke var dem, jeg skulle snakke med, da de ikke havde nogen afgørende rolle indenfor det område. Det kom så alligevel frem, at de jo spillede en rolle i fx bevilling af hjælpemidler, bevilling af ledsagelse, vejledning, mere bagvedliggende, strategiske opgaver osv. Men mange ser ikke, at de har en rolle indenfor det her område, hvilket var et ret iøjnefaldende resultat, der var gennemgående for de tre kommuner, der har været med – altså at der mangler et fælles mål eller fokus på tværs. Dertil ser man stadig, at mange kom-

Vigtige fund

- Der mangler fokus på fysisk aktivitet til målgruppen på tværs i kommunerne.
- Der var ikke rigtig nogen i kommunen, der så det som deres primære opgave at arbejde med fysisk aktivitet for målgruppen.
- Der mangler et fælles mål.
- Der skal være én, der har den koordinerende funktion på tværs i kommunen.
- Der var forskel på det mulighedsrum, der opleves ift. at arbejde med implementering af muligheder for fysisk aktivitet.

muner arbejder i det man klassisk vil kalde silo-tænkning, så hver løser egne opgaver, og tænker ikke så meget på, hvordan man kan bruge hinanden – og i hvert fald ikke særlig meget ift. til den her målgruppe og fysisk aktivitet. I forhold til at gå på tværs, vidensdele og koordinere, viste studiet, at en koordinerende konsulent kunne være en essentiel løsning. Det så vi fx i en af kommunerne, der havde en parasport-konsulent ansat, som havde ansvaret for at være den røde tråd på tværs af de forskellige områder. Den person er selvfølgelig også ansat i en forvaltning, men det man kunne se i den kommune var, at det politiske fokus (på parasport) blev til konkrete handleplaner, som parasportkonsulenten så var ansvarlig for at føre ud i livet, og koordinere mellem de forskellige områder, for derigennem at kunne hjælpe implementeringen på vej. **Dette var et af de væsentligste fund, at der skal være én, der har den koordinerende funktion på tværs.**

Derudover var et andet resultat, at frontpersonalets adfærd, altså dem der havde en-til-en kontakt med målgruppen, ift. om implementering af muligheder for fysisk aktivitet lykkedes, var meget afhængig af deres evner og vilje (begreber fra Søren Winters integrerede implementeringsmodel ift. frontpersonaleadfærd). Altså man kan sige, at der er to typer af frontpersonale, dem som ikke ser det som en udfordring at implementere fysisk aktivitet for målgruppen og så dem, der ser det som ikke værende deres opgave at implementere fysisk aktivitet. Dem, der ikke ser det som deres opgave, eller ser det som særligt vanskeligt, vil typisk benytte sig af copingmekanismer. I dette studie viste det sig fx inden for sagsbehandlingsområdet, hvor de ikke så sig selv som havende en særlig stor rolle ift. fysisk aktivitet for målgruppen og ser lovgivningen som meget rigid ift., hvordan de kan arbejde med det. Hertil fandt vi et eksempel på, at målgruppen lidt bliver puttet i kasser ift. hvilke fritidsaktiviteter, der er mulighed for, som så oftest var ridning, hvor der ikke bliver kigget på det enkelte barn og dets ønsker. Så hermed sagt, at et af de gennemgående resultater var; **forskellen på det mulighedsrum, der er, opleves ift. at arbejde med implementering af muligheder for fysisk aktivitet, afhænger af den enkelte frontpersonaleadfærd.**

Var der fund i studiet, som overraskede dig? Hvis ja, hvilke?

'Ja, det er der vel lidt. Men der er også mange ting, der ikke overraskede mig – fx at det er et område, der mangler fokus på! Men det, der overraskede mig meget alligevel var, hvor lille et fokus der er på at udbrede de politikker eller strategier, der ligger på området i kommunerne, hvor lidt der går igennem fra dem, der udformer politikkerne og strategierne, og så videre ud i praksis. Altså hvor lidt kendskab praktikere/ frontpersonaler, og sådan set også de ledere, der sidder ude i afdelingerne, har til de mange politikker samt at få dem implementeret ude i praksis. Til trods for, at der står, at det er et tværfagligt ansvar og et tværsektorielt ansvar at løfte den her opgave. Det overraskede mig lidt, altså hvor lille indsigten i, hvad der foregår på højere kommunalt plan, egentlig er. Noget der overraskede mig positivt, var den praksis, der opleves ude på specialskolerne ift. det fokus, der er på fysisk aktivitet og bevægelse i løbet af en skoledag – at det virker meget anderledes end på de almene folkeskoler. Selvfølgelig også qua, at alle eleverne, der er på en specialskole, har specielle behov modsat en almen folkeskole, hvor der måske en gang i mellem er en elev med en fysisk funktionsnedsættelse, som man skal lave nogle strategier for.

I studiet her, oplevedes der stor forskel på, om der på de interviewede specialskoler var ansat terapeuter på skolen, eller der ikke var – hvor man tydeligt kunne se, at der hvor der var ansat terapeuter på skolen og det blev prioriteret at terapeuterne indgik i fx idræt, var de en stor sparring for lærere og pædagoger, hvor man derigennem opbyggede kompetencer faggrupperne imellem ift. fysisk aktivitet.

Men det, der nok overraskede mig mest var, hvor lidt fokus, der var på tværs af områderne i kommunerne, altså på tværs af fx fritidsområdet og skoleområdet ift. den her målgruppe, hvor lidt der bliver fokuseret på fysisk aktivitet på tværs af faggrupper og områder – at man holder sig meget til sit eget ansvarsområde.'

Hvad kan studiet bidrage med i den fysioterapeutiske praksis ift. børn og unge med funktionsnedsættelser?

'Hvis man kigger lidt mere på det organisatoriske plan, kunne det bidrage til nogle overvejelser om at prioritere at ansætte terapeuter på specialskolerne – altså have dem lokaliseret fysisk på specialskolerne. Både for børnene selv, transportudfordringer samt at børnene møder mange forskellige tera-

Forslag til mulige løsninger

- Ansættelse af terapeuter på specialskolerne.
- PPR-terapeuter kunne have den 'koordinerende' rolle på tværs i kommunen.
- Fokus på bevægelsesglæde fremfor fejlfinding.
- Terapeuter, der kender børnene, kunne også hjælpe med at finde en passende fritidsaktivitet.

peuter alt efter, hvor den indsats, der nu bevilliges ligger henne, hvor det kunne samles, hvis det ligger på specialskolen. Derudover giver det en ideel mulighed for kompetenceopbygning på tværs af fagligheder ift. fysisk aktivitet og bevægelse i løbet af hele skoledagen. Derudover har PPR-terapeuter egentlig en ret god mulighed for at have en 'koordinerende' rolle, fordi de berører forskellige områder i kommunen – de har typisk en gren ind til handicapområdet, ind i skoleområdet osv. Så på den måde har de en mulighed for at formidle nogle af de muligheder, der måske er for fysisk aktivitet forskellige steder i kommunen. Og måske derigennem være en gylden mulighed for at være en form for bindeled mellem skole- og fritidsregi, selvom PPR i forvejen har mange opgaver. Det vil selvfølgelig ligeledes kræve, at der formidles noget information til PPR-terapeuterne af hvilke muligheder, der findes i lokalområdet.

Yderligere er en af de udfordringer, som vi har erfaret fra et af de andre projekter, vi sidder med for tiden, at de fysioterapeuter og ergoterapeuter, som de her børn og unge typisk møder, har fokus på 'det de ikke kan', rehabiliteringsindsatser og fejlfinding så at sige. Rigtig tit mangler der et fokus på det, de faktisk kan fremfor, hvad det er, der skal rettes op på. Det er måske væsentligt også at have noget fokus på bevægelsesglæden i sig selv, og hvad deltagelse i fysisk aktivitet i sig selv kan medføre af positive oplevelser. Hertil kunne de terapeuter, børnene og de unge møder ude i kommunerne, godt blive bedre til at give en hjælpende hånd med at finde ud af, hvad de kunne lave af idræt eller sport i deres fritid – hvad er der af muligheder i kommunen, for de kender det enkelte barns funktionsniveau og kan derved pege i retning af, hvad der findes af muligheder. Men dermed ikke sagt, at jeg ikke godt ved, at det kan være svært at have et overblik over, hvad der findes af tilbud og muligheder. Og det ses måske ikke som ens primære opgave at skulle holde styr på det – også derfor, at det kunne være godt med bedre kommunikation på tværs i kommunen, få bragt hinanden i spil og rent faktisk udnytte dem, der har den direkte kontakt til målgruppen. Fordi dem, der sidder på fritidsområdet, har sjældent den direkte kontakt med målgruppen.'

Har dette studie ledt dig videre til andre projekter/studier med børn og unge? Hvis ja, hvilke?

'Det har det ikke direkte, endnu i hvert fald. Men vi arbejder lige nu videre på en implementeringsguide, som vil kunne bruges ude i kommunerne, som har baggrund i det her studie og det, der ellers ligger af viden og evidens på området. En guide, som man i kommunerne vil kunne tage frem, hvis en kommune eller et område gerne vil fokusere mere på det her – hvad kunne man så gøre. Derudover har vi i forbindelse med det her studie indgået et samarbejde med Universal Design Hub, som er en del af Bevica Fonden, hvor meget af den her viden kommer til at blive formidlet igennem (forventes at udkomme december 2022). Så vi forhåbentlig kan nå bredere ud med et fokus på børn og unge med funktionsnedsættelser og deres mulighed for deltagelse i fysisk aktivitet derigennem. Vi kommer til at lave sådan nogle små videoer, der formidler det her (forventes også at udkomme december 2022), og også implementeringsguiden, når den er klar. Derudover arbejder FIIBL, det center jeg sidder i, med børn og unge med særlige behov og fysisk aktivitet og bevægelse som et centralt fokusområde, så vi har masser andre projekter, vi også laver indenfor denne målgruppe. Men som måske har en lidt anden vinkel, fx evalueringsprojekter af tiltag, der findes derude. Dertil har vi også projekter omhandlende inklusion og bevægelse i undervisningen, et projekt TIBIS (tilpasset idræt og bevægelse i skolen), hvor der findes et e-learning-forløb til lærere og pædagoger, som kan styrke deres kompetencer indenfor bevægelse til målgruppen, når man skal inkludere børn med særlige behov, ikke kun fysiske også psykiske (www.tibis.dk).'

Andet

Link til Charlottes videnskabelige open access artikel:

<https://www.mdpi.com/1660-4601/19/10/5791>

Specialsport.dk (overblik over tilbud i hele DK)

Parasport.dk (tilbyder at komme ud og støtte op i foreninger)